

ՀԱՅԿԱԳԵԱՆ ՀԱՍՏԱՄԱՐԱՆ

Հայկագեան Հայագիտական Հանդէփ
Լ. Հատորի Շնորհանդէսը
Պէյրուրի ...

Հայկագեան Հայագիտական Հանդէփ քառասնամեակը և Լ. հատորի հրատարակումը նշուեցան Ուրբար, 19 Յունիս 2010ի երեկոյեան ժամը 7ին, Հայկագեան Համալսարանի հանդիսասրահին մէջ, լիրանամահայ հոգեւորականներու, մտարականներու, ուսուցիչներու, խմբագիրներու, ու ազգային կառոյցներու ներկայացուցիչներու ներկայութեամբ:

Հանդիպութեան քացումը կատարեց Հանդէփ Պատասխանատու Քարտուղար Անդրանիկ Տագէւսեան: Ան անդրադարձաւ հատորին աննախադէա ծաւալին, ու նշեց որ հատորը աննախընթաց է նաև նիւթերու տեսականիով և ստորագրութիւններու աշխարհագրական տարածութեամբ:

Ապա խմբագրական կազմի անդամ Դոկտ. Արշալոյս Թոփալեան ընթերցեց Հայաստանի Գիտութիւններու Ազգային Ակադեմիայի նախագահութեան ողջոյնի գիրը, որ ակադեմիկոսներ Ռադիկ Մարտիրոսեան (նախագահ) և Վազգիմիր Քարիսուղարեան (Հայագիտութեան Եւ Հասարակական Գիտութիւններու Քաժանմանը քարտուղար) յանուն Ակադեմիային կ'ողջունեն Հանդէփ քառասնամեայ երբը, կը գնահատեն անոր յարատենումը, լայն ընդգրկումն ու արդիականութիւնը և անոր լոյս ընծայումը կը նկատեն “Հայագիտութեան զարգացման գրաւականներից մէկը”:

Յաջորդ քառակ խմբագրական կազմի անդամ Արմեն Խրնեշլեան սահիկներով ու մեկնարանութիւններով ներկայացուց Հանդէփ քառասնամեայ երբը, թիւներով ու աղիսակներով ցոյց տուաւ անոր զարգացմար, Ակարներով ներկայացուց անոր շնորհանդէսները՝ Պէյրուր, Երեւան, Ստեփանակերտ և Հալէպ:

Հանդէփ քառասնամեակին առքի Պէյրուր հրամակած էր Հանդէփ Հայաստանի ներկայացուցիչ, քանասէր, քարզմանիշ ու կինօգէտ, քանասիրական գիտութիւններու թեկնածու, տասնեակ մը հատորներու հեղինակ, երիտասարդ մտարական Արծոյի Քախչինեանը, որ ներկայացուց “Արտասահմանի Հայագիտութիւնը Եւ Հայկագեան Հայագիտական Հանդէփ Հայաստանում” Ծիրը: Քախչինեան նախ անդրադարձաւ արդի աշխարհին մէջ հայագիտութեան տեղին ու դերին գիտակցութեան աճին, մատնանշեց արդիական թերթիր միջոցներու օգտուելու կարևիրթիւնը և յատկապէս շեշտեց ոչհայ մասնագետներու առնչութիւնը հայագիտութեան, եւ անոնց քազմաբնոյր կապը Հայաստանի հետ: Քախչինեան յայտնեց նաև թէ կան երիտասարդ երրացի գիտնականներ, որոնք միջավայրական համաձայնութիւններու շնորհի կ'ուսանի կամ կը վերապատրաստուին Հայաստանի մէջ, ծանօթանալով հայենական հայագիտութեան նուածումներուն:

Քախչինեան հայագիտութեան համար վնասակար համարեց յատկապէս ամերիկեան ու հայաստանեան հայագիտական կարգ մը շրջանակներու մի-

օխ տեղի ունեցող անպտող վիճարկումներն ու փոխադարձ յարձակումները: Այս մեկնակետով, ան բարձր զնահատեց Հայկագեան Հայագիտական Հանդէժի կեցուածքը, որով ան կը ցուցաբերէ առարկայական դիրքորոշում, վեր կը մնայ վեճերէն, և չի զիշիր գիտականութեան իր հիմնական սկզբունքներէն:

Դասախոսութեան երկրորդ մասը նույիրուած էր Հանդէժի հայաստանան զործունելութեան: Բախչինեան նշեց, թէ հիմնադրութեան օրէն իվեր Հանդէժը մեծ ընդունելուրին գտար Հայաստանի հայագիտական կեղուններուն մեջ, և հանդիսացան հայ գիտական մասովից այն միակ պարերականը, որ “առանց Ժանանակային եւ ասպարէզային սահմանափակման, հրապարակեց Առանոր նիւթեր հայագիտութեան ծովածաւալ բնագաւաղից” չորս տարբեր լեզուներով”: Ապա ան օրինակներով անդրադարձաւ Հանդէժի՝ Սփիոր-Հայրենիր հայագիտական մորի կամքումի առարկութեան, և թէ ինչպէս յատկապէս Թօկաններէն սկսած, Հանդէժի հայրենի աշխատակիցներուն թիր ատեցած է ոչ միայն վաստակաւոր հայագէտներով, այլև Երիտասարդ խոստմնալից ուժերով:

Բախչինեան նշեց, թէ արդէն հայրենի հայագէտներ, իրենք կը դիմեն Հանդէժին մեջ հրատարակութելու փափարզվ: Ասոր պատճառներէն ան նշեց աւանդական դարձած հայրենի շնորհանդեսներու հետեւանը Հանդէժի յատեխալ ճանաչումը, գիտական լուրջ հրատարակութիւններու պակասը, աշխատակիցներուն տրուող քաջալերական պատուաղինը և ճանատան Հայաստանի Բարձրագոյն Որակաւորման Յանձնախումքի պահանջը, թէ՝ գիտական կոչումներու հայցորդներ պարտին արտասահմանեան որակաւոր գիտական հրատարակութիւններու մեջ հրատարակել յօդուածներ: Խոկ Հայկագեան Հայագիտական Հանդէժը տասնամեակնեն իվեր ՀԲՌ Յանձնախումքի ցուցակին ընդգրկուած է իրեւ գիտական արժանաւոր հրատարակութիւն: Ի տես դիմումներու առատութեան, Հանդէժը չէ զիշած իր մակարակեն, ընդհակառակը՝ “յատոկ քծախնդրութեամբ... պարզում է ներկայացուած նիւթերի հայաստուրինը, գիտականութիւնը և երեսն իրաւացիորն մերժում է պակաս արժեքաւոր և կած գիտականորէն վիճելի աշխատանքները”: Բախչինեան նշեց Հանդէժի հայաստանեան աշխատակիցներու ընդլայնուող ծիրը, և թէ ինչպէս Հանդէժը արդէն յաճախակիորէն կը նշուի տարբեր գիտական հանդեսներու մեջ իրեւ սկզբնաղբիր և յորմ: Կը նշանակէ թէ Հանդէժը Հայաստանի հայագիտական շրջանակներուն մեջ ունի իր ուրոյն տեղը:

Բախչինեանի կոյրէն նոր ուսանողութիւներ Գարուն Պարտարձեան (սրբոց) և Սարին Գրածեան (դաշնամոր) նուազեցին Սելիք Սուրադեանի ստեղծագործութիւններէն յօրինում մը:

Հանդէժի Պատասխանաւոտ Խմբագիր Հ. Անդրանիկ Ծ. Վրդ. Կոսնեան անդրադարձաւ Հանդէժի քառասանմայ երթին: Ան կարեւորէ հայագիտութիւնը յատկապէս սփիորահայուն համար իրեւ արմատներուն խարսխություն պահանջըրէն ծնած գիտութիւն, ծագումնագիտութիւն ու գոյապայրար: Ըստ Վարդապետին, Հանդէժի պատասխանաւոտներուն համար, հայագիտութիւնը հայութեան ինքնուրեան հոգենուաւոր արժեներուն գիտակցութեան նղոյ գիտութիւնն է, “հայր նախ իր արմատներուն ու ինքնուրեան կապող գիտութիւնն է: Հայագիտութիւնը հայր դիտել է առանց կիրքի ու կողմնակցութեան”: Վարդապետը ընդգծեց, որ Հանդէժը երբեր շնուրածնեց իր

սկզբունքներուն և իր բառամանայ երրով դարձաւ հայագիտութեան ընդարձակ մարզին “փորք ածուն... որ սակայն գործունեան լիշտանկութեան արժանի կարգ մը նուաճումներ, Աստուծոյ բարեհաճութեամ”:

Հայկագիտան Համալսարանի նախապահ Վեր. Դոկտ. Փոլ Հայտոսորեան եղան ունեցաւ գնահատանքի եզրափակիչ խօսքով: Ան իր շնորհակալութիւնն ու գնահատանքը յայտնեց Հանդէփի նախկին ու ներկայ խմբագիրներուն, նշեց թէ Հանդէփի բառասնամեակը Համալսարանի յիտունինգամեակին ու Եղիոնի իննամունինգամեակին առողմբը, Համալսարանի կեանքին մէջ կարեւոր առիթ մը կը հանդիսանայ, և ինչպէս ամէն ոգեկոչում՝ “մնզ միշտ կը ներշնչէ, տաղով զարգացումի, յատաշկայ վայերի և նորանոր առիթներու խոստուում”։ Վերապատուինին անդրադառնա ազգային կեանքի մէջ գոյուրին ունեցող խոռվեցուցիչ և յուսադիրի երեւոյթներու և այդ բոլորին լոյսին տակ սահմանեց Հայկագիտան Հայագիտական Հանդէփին դերը. “փորքամասութիւն կազմող հայագէտներու միջոցով նոր ճանապարհ հարթել, իին ճանապարհները նորոգել և հայ մոտառական աշխարհը հարստացնել։ Եւ Ծիշ այդ է որ արդեն կը կատարէ”։ Ապա ան գնահատանքի գիրով պատուեց խմբագրական կազմի անդամները՝ Հայր Անդրանիկ Կոստնեանը, Դոկտ. Արտա Երմերին, Դոկտ. Արշալոյ Շոփակեանը, Անդրանիկ Տագէսեանը և Արմեն Խոմեչշեանը։

Երեւանական կարկանդակի հաստումով, հիբասիրութեամբ ու ներկա ներուն շնորհաւորանքի խօսքերով ու մարդանքներով աւարտեցաւ սոյն տօնական հանդիսութիւնը։

...Եւ Երեւանի Մէջ

Հայկագիտան Հայագիտական Հանդէփ Լ. հատորի շնորհանդէլսը տեղի ունեցաւ 1 Դեկտեմբեր 2010ին, ՀՀ Գյուղարքութեամբ Ազգային Ակադեմիայի Կոլոր Դահիճին մէջ, ներկայութեամբ շորջ վեց տասնեակ մոտառականներու, Ակադեմիայի Հայագիտական մարզի հաստատութիւններու տնօքեններու, հայագէտ գործիչներու, Հանդէփի աշխատակիցներու և մասուի ներկայացուցիչներու։

Շնորհանդէսին բացումը կատարեց Հանդէփ Հայագիտանի ներկայացուցիչ Արծոնի Բախչիսեանը, բարի զարուստ մարդելով ներկաներուն, ապա խօսքը տուար Հանդէփ Պատասխանատու Քարտուղար՝ Անդրանիկ Տագէսեանին։

Իր խօսքին մէջ, Տագէսեան ամփոփ պատճականը ըրա լիրամահայ զադրին, նշեց ներկայ հանգրուանին անոր դիմարքարած դժուարութիւնները, անցրադառնա 1990օականներուն բաի առած լիրամահայ վերականգնումի Ժիգերում։ Ան ըստհամարացներով իր խօսքը մատճանշեց որ դժուարութիւնները անձնութեր են և “թերեւս ալ այսպէս եղած է մնը պատճութեան ընթացքին եւս միշտ ալ դժուար ժամանակներու և պայմաններու մէջ եղած է մնը մշակութային թերըր... ան միշտ ստեղծուած է երկունքով”։ Ան իր երյըը աւարտեց ըստելով որ “երբ ատենին անձնական Ժիգերով կարելի էր ծնունդ տալ մշակութային զինարմներու, այսօք զիրել ամեկարելիութիւն է այդ։ Մարդ անիրապաշտ պէտք է ըլլայ կարծելով որ կրնայ առանձին իրազործել, և եզրափակելով հաւաստեց.- սիրելիներ, բոլորս ալ կը գտտինք հայութեան, հայ ազ-

զի ու պետականութեան պայծառ յափառնականութեան. դժբախտարար մեր անձնական միջոցները սահմանափակ են: Հետեւարար ոչ միայն պիտի գործակցինք, այլև իմաստուն պիտի ըլլայ մեր գործակցութիւնը, բազմանպատակ եւ մնայուն արդինաւէտութեան”:

Իր եղյրին մէջ, Հանդէփի վերերան բարեկամ, պատմաբան Պետրոս Յովհաննիսիսան նշեց որ Հանդէլը սկիզբէն եւեր դարձաւ համահայկական: Յովհաննիսիսան շնորհանդէտը և Հանդէփի քառաննամեակը դրաւ նոյն օրերուն Երեանի մէջ կայացող Լւյի 150 ամեակի, Աշոտ Յովհաննիսիսանի ծննդեան 100ամեակի, Տիգրան Մեծի ցուցահանդէսի նման միջոցառումներու շարքին: Ան խորին շնորհակալութիւն յայտնեց ու յարգաեց եւ պատի դրաւ Հանդէլը իրականացնողներուն ու մատրեց որ ծիածանի գոյներուն բազմազանութեամբ Հանդէլը ամեն տարի ներկայանայ նոր ու շրեն եւ գրաւիչ գոյնվ մը:

Ուղոյնի խօսք ըստ նաև Բանքեր Երեանի Համալսարանի պարբերականի գլխաւոր խմբագիր Հրաչեայ Միրզոյեա: Ան մատնանշնեց որ ինը լաւ կը գիտակից թէ որքան դժուար գործ է հանդէս տպելը, ան հաւաստեց որ հարցին դրամը կ'օգնէ, բայց հարցը լուծողը նման աշխատանքի հանդէպ սերն է: Ան յատեց որ կապեր կան Հանդէփին հետ, բայց բոլ են եւ պէտք է ուժեղանան եւ անեցուց որ զոյ պարբերականներու փոխանակումը յաջողապէս կ'ընթանայ:

Խօսք առաւ նաև Հանդէփի Խորհրդաստուններու Մարտնի անդամ Դոկտ. Մորատ Հասրաթեան: Ան յայտնեց որ Հանդէլը հարազատ է իրեն դեռ առաջին իսկ տարիներն, ընդգծեց Հանդէփի գիտական բարձր մակարդակը եւ մատրեց որ այդ մակարդակը պահպանուի, փափարելով որ նշոյի նաև Հանդէփի յիսնամնակը:

Խօսք առաջ նաև Հանդէսի Խորհրդատուներու Մարմնի անդամ “Դոկտ.. Երուանդ Երկանեան: Ան շնորհաւորեց Հանդէսի խմբագրութիւնը, ծանրացաւ Լիրանանի պատերազմի թէ յետպատերազմեան տարիներու լիրանահայ վերականգնումի ճիգին եւ մատնանշելով մեծ դժուարութիւններ ու մարդուժի պակաս “սիրանք” համարեց Հանդէսը: Ան նշեց որ կային Հանդէսի հիմքին դրուած նախադրեաները որով յետպատերազմեան տարիներուն Հանդէսը կրցաւ վերընծիղի: Հուսկ ան ջերմագին քարեւներ յեց Հայկազեան Համալսարանի դեկավարութեան:

Խօսք առաջ նաև ազգագործէւու, Հրանուշ Խառատեան: Ան դրաւ պատմականը Սփիտը-Հայաստան յարաբերութեանց եւ մատնանշեց 1960-70ականներու խորհրդային փոփոխութիւններն եւ յառաջացած ջերմութիւնը: Ան նշեց որ Հանդէսի բաւական հանդուրժող է՝ նկատի առնելով այսակարծութեան հանդէս Հանդէսի ունեցած կեցուածքը եւ աւելցուց որ Հանդէսը ունի լայն ուղեծիք: Խառատեան յատեկն որ Հայաստանի եւ Սփիտըի մէկտեղումը Հանդէսին մէջ փոխրացումի քան թէ փոխկաշկանդումի դեր կը խաղայ, ու մատնանշեց Հանդէսին մէջ յառաջացող հայագիտական կոտակումը ու զարգացումը եւ թէ ինչպէս առիթ յառաջացած է փոխհայորդակցութեան: Ան ընդզեց Հանդէսի մարդկային քան թէ ինացական ներդրումը եւ եզրափակեց մարդեւով՝ “շատ լաւ կը լինի որ ընդհատում չունենայ”:

Հուսկ, շնորհանդէսը Փակեց Փրոք. Վասիլի Բարխունյարեան, որ ողջունեի գտաւ Երեւանի ու Ակադեմիայի Կոր Դահլիճն մէջ յիշատակումը Հանդէսին եւ մաղրեց որ յաճախակիորէն կատարուի անիկա Ակադեմիային մէջ: Ան շեշտեց որ Հայկազեան Հայագիտական Հանդէսը եւ Պատմաբանամիրական Հանդէսը հայատառ հայագիտական լսազոյն պարբերականներ են: Ան մատնանշեց Հանդէսի համագործակցութեան քանածեւումը, թէ մէկ ժողովուրդ ենք, ու աւելցուց թէ յաճախ շնոր ընրուներ Սփիտըի դժուարութիւնները ու “լիիզախութիւն եւ քաջութիւն” որակեց Հանդէսի ծնունդն ու յարատեւումը: Ան իր խօսքը ուղեւով Հանդէսի խմբագրութեան, շնորհակալութիւն յայտնեց որ նման աշխատանք կը տարուի:

Շնորհանդէսին քանութեան Հանդէսի Լ. հատորի առանձնատիպերը, իսկ Ակադեմիայի հայագիտական հաստատութիւններուն տրութեաւ Հայկազեան Հայագիտական Հանդէսի երեսուն հաստորներու նորատիս Մատենագիտութիւնը: